

Diakenen in de kerk

Enkele penschetsen

Raymond R. Hausoul

DE DIAKENEN IN DE KERK

Enkele penschetsen

De diakenen in de kerk

Enkele penschetsen

Versie: 20.05 (juni 2020).

Dr. Raymond R. Hausoul

© 2020 Raymond R. Hausoul

Vind de nieuwste materialen op <https://raymondhausoul.be>.

48-11588-71613

© 2020 –All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced or be shared in any form
without permission in writing from the autor.

De diakenen in de kerk

Enkele penschetsen

Raymond R. Hausoul

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	5
2 Bijbels gegevens.....	7
2.1 Handelingen 6.....	7
2.2 De brieven van Paulus.....	9
2.2.1 Gebruik van het woord 'diaken'.....	9
2.2.2 Febe de diaken (Rm15:8).....	10
2.2.3 De brief aan Filippi.....	11
2.3 Enkele twijfelgevallen.....	12
2.3.1 Tychikus de diaken (Ef6:21; Ko4:7).....	12
2.3.2 Epafras de diaken (Ko1:7).....	13
2.3.3 Archippus de diaken (Ko4:17).....	13
3 Diaken doorheen de geschiedenis.....	15
3.1 Onduidelijkheden.....	15
3.2 Diakenen in de kerkgeschiedenis.....	16
3.2.1 Zorg dragen voor zieken en armen.....	16
3.2.2 Ogen en oren van de gemeenteleiders.....	18
3.2.3 Ondersteuning van de opzichters en oudsten.....	18
3.3 Verval van het diakenschap.....	19
4 Mogelijke taken van de diaken.....	21
4.1 Omzien naar elkaar.....	21
4.2 Het diaconale huisbezoek.....	23
4.3 De relatie tussen diakenen en oudsten/opzichters.....	23
5 Kwalificaties van de diaken.....	25
5.1 Paulus' schrijven aan Timoteüs.....	25
5.2 Kenmerken van een diaken.....	26
5.2.1 Vijf eerste kenmerken.....	26
5.2.2 Beproefd door de gemeente.....	28
5.2.3 Intermezzo: Over de vrouwen.....	29
5.2.4 Beproefd door het gezin.....	32
5.3 Aanvullende zaken.....	32
6 De inzetting van de diaken.....	35

6.1 Handoplegging.....	35
6.2 Het opleggen van handen in de geschiedenis.....	35
7 De tijdsduur van iemands functie als diaken.....	37
8 Literatuurlijst.....	39

Over de auteur

Dr. Raymond R. Hausoul (1979) is predikant in Ieper en spreekt regelmatig in andere kerken. Als spreker en docent is hij met verschillende organisaties verbonden. Zijn academisch onderzoek richt zich op de thematiek van de nieuwe schepping, het koninkrijk van God en de vernieuwing door Gods Geest. Raymond is gehuwd met Belinda en beiden genieten van hun twee zonen, Adriël en Ilja.

<https://raymondhausoul.be>

Afkortingen van Bijbelboeken

Gn	Genesis	Js	Jesaja	Rm	Romeinen
Ex	Exodus	Jr	Jeremia	1Ko	1 Korintiërs
Lv	Leviticus	Kl	Klaagliederen	2Ko	2 Korintiërs
Nm	Numeri	Ez	Ezechiël	Gl	Galaten
Dt	Deuteronomium	Dn	Daniël	Ef	Efeze
Jz	Jozua	Hs	Hosea	Fp	Filippenzen
Re	Rechters	Jl	Joel	Ko	Kolossenzen
Rt	Rut	Am	Amos	1Ts	1 Tessalonicenzen
1Sm	1 Samuël	Ob	Obadja	2Ts	2 Tessalonicenzen
2Sm	2 Samuël	Jn	Jona	1Tm	1 Timoteüs
1Kn	1 Koningen	Mi	Micha	2Tm	2 Timoteüs
2Kn	2 Koningen	Na	Nahum	Tt	Titus
1Kr	1 Kronieken	Hk	Habakuk	Fm	Filemon
2Kr	2 Kronieken	Sf	Sefanja	Hb	Hebreeën
Ea	Ezra	Hg	Haggai	Jk	Jakobus
Ne	Nehemia	Zc	Zacharia	1Pt	1 Petrus
Es	Ester	Ml	Maleachi	2Pt	2 Petrus
Jb	Job	Mt	Matteüs	1Jh	1 Johannes
Ps	Psalmen	Mc	Marcus	2Jh	2 Johannes
Sp	Spreuken	Lc	Lucas	3Jh	3 Johannes
Pr	Prediker	Jh	Johannes	Jd	Judas
Hl	Hooglied	Hd	Handelingen	Op	Openbaring

Andere werken

Tob	Tobit	2Mak	2 Makkabeeën	Bjr	Brief van Jeremia
Jud	Judit	Wijs	Wijsheid	TDn	Daniël (Grieks)
TEs	Ester (Grieks)	Sir	Sirach	Man	Manasse
1Mak	1 Makkabeeën	Bar	Baruch		

1 | Inleiding

‘Dienstbaarheid is de sterkste vorm van
verkondiging’

De laatste jaren is er een nieuwe belangstelling gekomen voor de belangrijke betekenis van de diaken in de christelijke gemeente.¹ De vroegere kerkvader Ignatius van Antiochië (±40-115) schreef al over de diaken: ‘je kunt geen gemeente hebben zonder hen’.² Het Nederlandse ‘diaken’ is hierbij afgeleid van het Griekse *διάκονος/diakonos* dat primair verwijst naar een dienaar. Bij de diaken hoeven we echter niet enkel te denken aan elke dienaar. Net zoals het begrip ‘oudsten’ in de gemeente niet enkel verwijst naar de ouderen in de gemeente, verwijst het begrip ‘diakenen’ niet enkel naar alle dienende leden in de gemeente. Als dit immers het criterium was, zou elke christen die gedisciplineerd met de Heer wandelt een ‘diaken’ zijn. De apostel Paulus zou dan geen enkele reden hebben gezien om Timotheüs te laten uitzien naar diakenen onder de christenen. Hieruit blijkt al dat, ondanks dat elke christen een dienaar is, niet elke christen de functie van diaken in de gemeente uitoefent. Ook in niet-christelijke bronnen draagt het begrip diaken deze religieuze betekenis.³

Wat is nu precies de taak van de diaken en hoe ziet zijn functieprofiel er uit? Dat zijn vragen die regelmatig worden gesteld; en dan vooral bij de aanstelling van nieuwe diakenen. In dit onderzoek willen we dan ook dieper nadenken over de functie van de diakenen in de hedendaagse gemeentes.

---

1 Gray en Tucker 1986, 44–55; Deweese 1979; Dresselhaus 1977; McKee 1989.

2 Ignatius, *Trallians* 3:1.

3 Beyer 1976b, 91–92; Hort 1897, 211.

2 | Bijbels gegevens

2.1 Handelingen 6

Hd6 beschrijft de eerste conflicten die de apostelen vanwege hun groei kregen en hoe ze daarmee omgingen.

De werklust van de twaalf – waarmee Hd enkel in 6:2 de twaalf apostelen aanduidt – groeit in grote en complexiteit.¹ De apostelen lopen echter niet weg voor de problemen die opkomen en beginnen ook geen eindeloos debat over wie de schuld hiervan draagt. Ze zoeken veelmeer naar een goede oplossing voor het conflict. Er werd wijs en geestelijk gehandeld. Nadat ze de problematiek overdenken, roepen ze de discipelen tot zich. Het is moeilijk bij de ‘discipelen’ aan alle gelovigen die er op dat moment in Jeruzalem waren te denken. Het ging eerder om een deel van hen die in Jeruzalem verbleven (vgl. Lc1:10; Hd5:16; 21:36).

De twaalf verduidelijken dat het niet goed is als ze het Woord van God moeten nalaten om te tafelen te bedienen. Het Grieks drukt hierbij een zekere verontwaardiging uit.² De apostelen reageren enigszins geprikkeld. Dingen moeten op hun plaats worden gezet. Dat betekent niet dat ze geen zorg voor de weduwen wilden dragen of dit werk te gering vonden. Het betekent veelmeer dat het niet hun hoogste prioriteit was om op dit moment voor de armen te zorgen.³ Hun taak lag erin Gods Woord aan de discipelen door te geven. Dat was hun eerste en hoogste roeping die ze moesten uitvoeren en niet mochten verslensen.⁴ Het zou onverantwoord zijn om Gods Woord op een lagere plaats te zetten. Op dit moment gebeurde dat. Er was dringend hulp nodig (vgl. Ex18). Gemeenteleden die bekwaam waren, moesten meewerken, want de eerste gemeente kon geen *Oneman* en ook geen *Twelveman-show* zijn.

Gemeentes kunnen veel hiervan leren. Er schuilt immers het reële gevaar dat gemeenteleiders door omstandigheden veel aandacht besteden aan nevenzaken in de gemeente en daardoor minder toekomen aan hun

---

1 Strauch 1992, 31.

2 van Eck 2003, 156.

3 Stott 1987, 206.

4 Lloyd-Jones 1971, 23.

hoofdopdracht voor de gemeente. Voor de apostelen in Hd6 was dat: ‘volharden in het gebed en in de bediening van het woord’ (vs4). Vele andere noodzakelijkheden vragen veel tijd van hen. Er zijn altijd mensen die om raad vragen, programma’s die moeten worden opgesteld, personen die bezocht dienen te worden. Daardoor is de tijd die de gemeentelider nodig heeft voor gebed, Bijbelstudie en het eigen onderwijs in Gods Woord begrensd. Het is opvallend dat tegenwoordig de gemeentelider gekenmerkt worden door het bureau en de telefoon in plaats van door de Bijbel en het gebed.⁵ Juist de vijand heeft er alle baat bij om een gemeentelider weg te houden van dat soort zaken, want daardoor kan de gemeente niet tot datgene groeien waarnaar ze zou moeten groeien.⁶ In Hd6:1-7 wordt de verzoeking door een goed doordachte organisatie weerstaan en concludeert de schrijver: ‘En het woord van God nam toe en het getal van de discipelen in Jeruzalem vermeerderde zeer en een grote menigte van de priesters werd gehoorzaam aan het geloof’ (vs7).

De apostelen roepen de gemeente op om uit te zien naar zeven mannen die hen kunnen helpen bij het uitvoeren van deze taak. Niet zomaar elke christen kan de gevraagde opdracht uitvoeren. De gemeente moet mannen zoeken die een goed getuigenis hebben en vol van de heilige Geest en wijsheid zijn. Het maakte niet uit wat voor gaven of individuele bekwaamheden ze hebben. Het gaat om hun levenswandel. Ze moeten wijs zijn en in hun levenswandel kenmerkt worden door een leven met de heilige Geest.

Waarom er precies zeven mannen gezocht moesten worden is onduidelijk. Misschien had dit te maken met het feit dat er zeven dagen in de week zijn en elk van deze mannen dan één dag voor zijn rekening zou nemen. John van Eck wijst erop dat zowel in de joodse als in de Romeinse cultuur in het algemeen colleges van zeven mannen voorkwamen.⁷

In het verleden stelden velen dat deze zeven mannen in Hd6 de taak van een diaken uitvoerden, waarover de apostel Paulus later in zijn brieven schrijft (Fp1:1; 1Tm3:8,12).⁸ Die gedachte vinden we al terug bij de kerkvader Irenaeus van Lyon (±130-202).⁹ Hd6 wordt dan ook vaak gebruikt als model voor de diakendienst in de hedendaagse gemeente. De grootste moeilijkheid bij die gedachte is dat Hd de groep nergens met de

5 Stott 1987, 124.

6 Lloyd-Jones 1971, 24–25; Banks en Banks 1986, 82.

7 van Eck 2003, 155. Bijv. Flavius Josephus, *Joodse Oorlog* II.571; Tacitus, *Annales* III.64.

8 Zie o.a. Strauch 1992, 17; MacDonald 1997, 1109.

9 Irenaeus 1993, 1.26.3; 3.12.10; 4.15.1.

term ‘diaken’ aanduidt.¹⁰ Hoewel Hd weet heeft van oudsten en opzieners, spreekt het werk nergens over de diakenen en blijft Filippus aangeduid als ‘een van de zeven’ (21:8).¹¹

Vanuit de stijl van Hd is het echter begrijpelijk om in Hd6 en later deze zeven mannen niet aan te duiden als ‘diakenen’. De schrijver doet dat immers ook niet als hij het in Hd6 heeft over de ‘apostelen’. Ook dan spreekt hij slechts over de ‘twaalf’.¹² De enige keer dat Hd zelfs spreekt over ‘apostelen’ is in Hd14:4,14.¹³ Hoewel het begrip ‘diaken’ in Hd6 ontbreekt, past de opdracht van de zeven wel binnen het concept van een diaken.¹⁴ Zij zijn immers mensen die anderen willen dienen (*διακονία/diakonia*, vs1 en *διακονέω/diakoneō*, vs2). Zodoende mogen we concluderen dat we in Hd6 de eerste diakenen beschrijft die de gemeente in Jeruzalem kende.

Doordat de apostelen de problematiek goed aanpakten groeide de gemeente verder in kwaliteit en kwantiteit. Ze vermeerderde zich zeer. Het is opvallend dat er niet staat dat door de betere evangelisatie er meer mensen bij de gemeente kwamen. Het enige dat veranderde was dat de apostelen zich meer tijd voor gebed en Gods Woord namen en dat de zeven mannen ervoor zorgden dat de Hellenistische weduwen niet meer overzien werden bij de bediening van de tafels. Hierdoor toont Hd6 de zegen die gemeentes mogen ontvangen als zij diaken in de gemeente erkent en inzet.

2.2 De brieven van Paulus

2.2.1 Gebruik van het woord ‘diaken’

Paulus past in zijn brieven de term diaken toe op een gemeentelijke functie. In tegenstelling tot een slaaf (*δούλος/doulos*), spreekt hij van een *διάκονος/diakonos* die vrijwillig ervoor kiest om iemand anders te dienen. Het gaat bij diaconaat zodoende om de ander. Een voorbeeld hiervan vinden we bij de bruiloft in Kana waar vrienden van de bruid en bruidegom hen vrijwillig helpen bij het feest (Jh2:5,7,9). Een diaken is zodoende iemand die vrijwillig kiest voor een bepaalde dienst.

¹⁰ Eynikel e.a. 2001, 1747–1748; Cummings 2004, 31–34; Vgl. Fee 1988, 86.

¹¹ van Eck 2003, 155.

¹² Strauch 1992, 47–48.

¹³ Zie ook daar de moeilijkheden bij Bruce 1988, 319.

¹⁴ Strauch 1992, 49; Knight 1992, 175.

In het verleden stelden taalkundigen dikwijls dat het Griekse *διάκονος/diakonos* etymologisch werd afgeleid van ‘door het stof gaan’ (*διάκόνις*).¹⁵ Die gedachte is de laatste jaren ontmanteld als onjuist. Tegenwoordig denken de meeste taalkundigen dan ook dat *διάκονος* in relatie staat met *διήκω/diēkō* dat ‘van de ene naar de andere plaats gaan’ betekent of van *διώκω/diōkō* dat ‘zich haasten naar’ of ‘voorzetten’ betekent.¹⁶ De basisgedachte van *διάκονος* is dan dat iemand vol ijver en toewijding een dienst volbrengt voor iemand anders.¹⁷ Zij zijn de brugbouwers tussen de opzieners en de gemeente die vooral zorgen voor de tijdelijke behoeften van de gemeente.

Uit de geschiedenis blijkt dat de vroege kerk deze en andere Griekse term overnam en ze een concrete definitie gaven in hun midden.¹⁸ Hierdoor kreeg het begrip ‘diaken’ een nieuwe invulling in de maatschappij. De term was zo verbonden met de gemeentelijke functie dat zo nog steeds in de moderne talen wordt gebruikt om te verwijzen naar de kerkelijke werker. Enkel GNB vertaalt diaken met ‘zij die in de gemeente een dienende taak gekregen hebben’ en HB vertaalt het begrip met ‘helpers’.

2.2.2 Febe de diaken

Febe is de eerste van acht vrouwen die Paulus in Rm16 noemt. De apostel beveelt haar aan de gelovige in Rome aan als ‘onze zuster, die ook een diakones [*διάκονον*] is van de gemeente die in Kenchreeën is’ (16:1). De meesten vertalen hierbij echter niet ‘diaken’ of ‘diakones’ (vgl. WV), maar ‘dienares’ ([H]SV, NBG). Het Griekse *διάκονον/diakonon* laat immers beide vormen toe. In principe gebruikt de apostel trouwens de mannelijke vorm diaken, omdat de vrouwelijke vorm *διακόνισσα/diakonissa* pas in de vierde eeuw ontstaat.¹⁹

Doordat Febe echter verbonden is met de gemeente in de havenstad Kenchreeën, nabij Korinthe (Hd18:18), lijkt het voor de hand te liggen dat zij ook een diakones is.²⁰ Dit verklaart ook meteen waarom Paulus haar kan aanbevelen in Rome en de gemeente sterk erop wijst dat zij haar goed

15 Stegenga 1963, 424.

16 Trench 1948, 32; Cremer 1954, 177; Liddell en Scott 1996, 369.

17 Hiebert 1983, 153.

18 Beyer 1976a, 91.

19 Lampe 1961, 352.

20 Dodd 1932, 235; Lenski 1961a, 899–901; Kelly 1873, 274–275; Hiebert 1973, 198–200; Cremer 1954, 178; Hiebert 1983, 156; Byrne 1996, 447–448; Calvin 1995, 320–321; Cranfield en Sanday 1975, II:781; Dunn 1988, 886–887; Schreiner 1998, 786–788; Moo 1996, 916; Wright 2002, 761–762.

dienen te behandelen. De gelovigen kunnen ervan op aan dat Febe geschikt is voor het dienstwerk dat er te doen staat in Rome. Vanuit dit kader is Febe ook meteen de enige vrouw in het Nieuwe Testament die een diaconale functie heeft.

Degenen die de gedachte dat een vrouw een diaken kan zijn afwijzen, verwerpen bovenstaande gedachte en stellen dat Febe niets anders dan een dienaar was. Een uitdaging hierbij is echter dat het document *Didascalia Apostolorum* (230nC) en het concilie van Nicea (325nC) letterlijk spreekt over diaconessen (διακόνισσα/*diakonissa*).²¹ Verwijzing naar vrouwelijke diakenen vinden we echter al eerder. Zo noemt de christenvervolger Plinius de Jongere (±62-113), de gouverneur van Bithynië, hen in zijn brief aan de Romeinse keizer Trajanus (53-117):²²

‘Ik vond het daarom nog nodiger de waarheid van deze zaak te vinden door het toepassen van martelingen. Bij twee vrouwelijke slaven die men diakones (Lat. *ministrae*) noemde, ontdekte ik niets anders dan een pervers en weerspannige bijgeloof.’

Ook Clemens van Alexandrië (150-215) spreekt later over ‘vrouwelijke diakenen’ (διακόνων γυναικῶν/*diakonōn gynaikōn*).²³ Pas in de vijfde eeuw worden vrouwelijke diakenen niet meer toegelaten.²⁴ Wie deze uiteindelijke ontwikkeling nu wil interpreteren als een terugkeer naar het oorspronkelijke nieuwtestamentische beeld waarin enkel de mannen als diakenen fungeren, doet er tegelijk goed aan te beseffen dat bij deze ontwikkeling ook de functie van het diakenschap verandert en invult als een opstap naar het hogere priesterschap – een functie van het diakenschap die het Nieuwe Testament nergens ondersteunt.

2.2.3 De brief aan Filippi

De brief aan Filippi is de enige brief waarin Paulus de opziensers en diakenen (ἐπισκόποις καὶ διακόνους/*episkopois kai diakonois*) van de gemeente noemt: ‘aan alle heiligen in Christus Jezus die in Filippi zijn, met de opziensers en diakenen’ (1:1). NBV en GNB laten vertalen διάκονος/*diakonos* hierbij niet met diakenen maar met ‘dienaren’, waardoor de lezer niet meer ziet dat het om de functie van diaken gaat. De

²¹ *Didascalia Apostolorum* 2.26; 3.12; Concilie van Nicea, *Canon* 19; Stählin 1965, 464; Martimort 1986, 43.

²² Plinius de Jongere, *Correspondence Between Pliny and the Emperor Trajan* 97.

²³ Clemens van Alexandrië, *Stromata* 3.6.1.

²⁴ Küng 2003, 86.

opzieners die Paulus tevens vermeldt, noemt de latere Polycarpus (70-156) in een brief aan de gelovigen te Filippi ‘oudsten’.²⁵ De gemeente in Filippi kenmerkte zich zodoende als een gemeente die opzieners/oudsten en diakenen kende. Beide functies staan in het meervoud, wat indirect de mening onderbouwt dat het in de nieuwtestamentische tijd ongebruikelijk was als slechts één persoon oudste of opziener over een gemeente was.²⁶ De gemeente in Filippi had zich sterk ontplooid in de pakweg tien jaar die er tussen haar stichting en het schrijven van deze brief in lagen.

2.3 Enkele twijfelgevallen

Naast de bovengenoemde teksten, komt het woord diaken ook voor op andere plaatsen. Het is echter onduidelijk of daarmee steeds wordt verwezen naar de functie van de diaken of dat het enkel in de algemene zin van het woord ‘diaken’ om dienaren gaat, zonder dat deze gerelateerd zijn aan een specifiek kerkelijk ambt. We zullen deze teksten in het kort bekijken en analyseren.

2.3.1 Tychikus de diaken (Ef6:21; Ko4:7)

Ef6:21-22 kent in het Griekse een grote parallel met Ko4:7-8. Nergens is de connectie tussen beide brieven zo nauwkeurig als op deze plaatsen. Tussen Ef6:21 en Ko4:7 zijn er slechts twee summiere verschillen, terwijl Ef6:22 exact hetzelfde is als Ko4:8. De verschillen maak ik hieronder cursief:

Efeze 6	Kolosse 4
21 Opdat ook jullie mijn omstandigheden kennen. Hoe het met mij gaat <i>en wat ik doe</i> , zal Tychicus, de geliefde broeder en trouwe dienaar in de Heer, jullie allemaal vertellen.	7 Hoe het met mij gaat, zal Tychicus, de geliefde broeder en trouwe dienaar <i>en medeslaaf</i> in de Heer, jullie allemaal vertellen.
22 Daarom zond ik hem jullie toe, opdat jullie onze omstandigheden kennen en hij jullie harten vertroost.	8 Daarom zond ik hem jullie toe, opdat jullie onze omstandigheden kennen en hij jullie harten vertroost.

Paulus houdt van zijn medearbeiders. Tychicus is een van hen en krijgt de eretitels ‘geliefde broeder’ en ‘trouwe dienaar’. Welk een lof geeft de apostel deze dienstknecht! Het Grieks laat het verder ook toe om

²⁵ Polycarpus, *Brief aan Filippi* 6.1; 11.1.

²⁶ Vgl. Hiebert 1983, 154.

Tychicus te omschrijven als ‘trouwe diaken’ (πιστὸς διάκονος/*pistos diakonos*). Uit het verband blijkt echter niet direct dat Tychicus evenals bijvoorbeeld Febe een diakonale functie had, die verbonden was met een specifieke gemeente.

2.3.2 Epafras de diaken (Ko1:7)

Paulus plaatst Epafras in zijn schrijven aan de Kolossers op de voorgrond. Reden hiervoor is dat Epafras hen het evangelie met hart en ziel verkondigde.²⁷ Het is goed mogelijk dat hij het evangelie niet enkel aan Kolosse, maar aan de hele Lycusvallei bracht (Ko4:13-16).²⁸ Frederick Bruce denkt dat Epafras dat onder leiding deed van Paulus, die toen in Efeze woonde.²⁹ Epafras stichtte dan de gemeente in Kolosse, Hiërapolis en Laodicea. Doordat de apostel Epafras een dienaar (διάκονος/*diakonos*) noemt, is het ook mogelijk te denken dat Epafras een diaken was. Het Griekse διάκονος laat de mogelijkheden open om te denken aan een ‘dienaar’ zoals Paulus dat is (Ko1:23,25) of aan een diaken. Dat laatste is goed mogelijk doordat Epafras verbonden was met de gemeente te Kolosse. Hij zou dan als diaken voor een korte tijd dienst doen bij de apostel Paulus. Datzelfde principe vinden we terug bij de diakones Febe die Paulus in Rm16:1 vanuit zijn midden naar Rome zendt.

2.3.3 Archippus de diaken (Ko4:17)

Archippus ontvangt van de apostel de oproep om de bediening die hij van de Heer ontving te vervullen. Het is goed mogelijk dat Archippus de functie van diaken vervulde in de gemeente te Kolosse. Paulus roept hem dan ertoe op om zijn taken die de Heer hem in het diakenschap gaf goed te verrichten. Als Epafras eveneens een diaken in Kolosse was (vgl. Ko1:7), verving Archippus Epafras toen deze naar Paulus in Rome ging.³⁰

27 Geisler 2000, 221; MacArthur 2002, 1749.

28 Nordling 2010, 295.

29 Bruce 1996.

30 Vgl. Scott 1930, 93; Lenski 1961b, 208–209; Vaughan 1981, 225.

3 | Diaken doorheen de geschiedenis

3.1 Onduidelijkheden

Hoewel evangelische gemeentes bekend zijn met het Bijbelse concept van de diaken, blijft het onduidelijk wat de precieze taak van een diaken is. Waarin onderscheidt zich de rol van de diaken tegenover andere taken? William MacDonald stelt:¹

‘Met zekerheid dient de penningmeester een diaken te zijn, evenals de secretaris, de leider van de zondagsklassen en degene die mensen hun plaatst wijst in de dienst.’

Frank Senn wijst echter op het gevaar ervan om van elke professionele gemeentewerker een diaken te maken.² Jongerenwerkers, zangleiders, muzikanten, onderwijzers voor de zondagsklas, boekhouders, zorgdragers, sociale werkers, enzovoort zijn hard nodig in de gemeente, maar ze zijn niet allemaal noodzakelijk allemaal diakenen. Het zijn mensen die een bediening in de gemeente uitvoeren en daar hun tijd en energie aan wijden.

Dit spanningsveld leeft in meerdere kerkgenootschappen. Zo vermeldt de Anglicaanse kerk van Canada in een rapport haar vrees dat gemeenteleden, die verschillende bedieningen in de gemeente uitvoeren, vragen kunnen krijgen over het specifieke onderscheid tussen hun dienstbare inzet en die van een plaatselijke diaken.³ Ook andere kerken sluiten zich hierbij aan en stellen dat het verschil tussen een diaken en andere diensten in de gemeente onduidelijk blijft.⁴ De gemeente dient er zodoende op te letten dat het aantal oudsten en diakenen in evenwicht

---

1 MacDonald 1997, 1110.

2 Senn 1993, 274.

3 Dorris 1990, 46.

4 Ibid., 46–47.

staat met de grootte van de gemeente.⁵ Het is een duidelijke scheefgroei als er bijvoorbeeld drie oudsten zijn en dertig diakenen in een gemeente van vijftig personen.

Paus Fabianus (±200-250) loste dit in zijn tijd op, door de stad Rome, waarover hij als gemeentelider stond, te verdelen in zeven administratieve districten.⁶ Over elk district plaatste hij een diaken. Door deze keuze en de parallel met de zeven diakenen in Hd6, kozen grote gemeentes er nog lange tijd voor om exact zeven diakenen aan te stellen.

3.2 Diakenen in de kerkgeschiedenis

Om een goed zicht te krijgen op de dienst van de diaken kan de kerkgeschiedenis van groot belang zijn. Zij verduidelijkt namelijk hoe gelovigen doorheen de geschiedenis de functie van de diaken invulden.

3.2.1 Zorg dragen voor zieken en armen

De vroegchristelijke apologeet Justinus de Martelaar (100-165) is een van de eerste christelijke schrijver die iets zegt over de taak van de diakenen. In zijn *Eerste Apologie* vermeldt hij dat de diakenen er zorg voor dragen dat degenen die vanwege ziekte het avondmaal in de gemeente niet kunnen bijwonen, het brood en de wijn thuis ontvangen:⁷

‘Op de dag, die men zondag noemt, vindt er een bijeenkomst plaats van al degenen die in de steden of op het land wonen. Daarbij lezen we een deel van het onderwijs van de apostelen of de teksten van de profeten voor. Als de voorlezer hiermee is geëindigd, spreekt een gemeentelider een bemoediging of vermaning uit om het goede te doen. Daarna staan we allen op en spreken we onze gebeden uit. Als we klaar zijn met bidden, worden brood, wijn en water naar voren gebracht. De gemeentelider spreekt luidt een dankbaar gebed uit en het volk beaamt dit. Hierna delen we dit met elkaar en ontvangt elk een deel van de gezegende maaltijd. Degenen die afwezig zijn, wordt door de diakenen een deel hiervan gebracht.’

Deze taakinfilling van de diaken sluit nauw aan bij de beschrijving van de zeven mannen in Hd6. De diakenen bezoeken de gemeenteleden en

5 *Apostolische Constitutie* 3:19.

6 Reynolds 1970.

7 Justinus de Martelaar, *Eerste Apologie* 67.

zien om naar degenen die noodlijdend zijn.⁸ Zo is de Spaanse diaken Laurentius (±225-258) in Rome verantwoordelijk voor de armenzorg in de tijd van de christenvervolgingen onder keizer Publius Licinius Valerianus (±200-260). Na zijn arrestatie eist van hem dat hij eerst alle rijkdommen van de kerk, de kostbare gouden en zilveren vaten en ook de heilige boeken die onder zijn hoede zijn gesteld, aan hem overhandigt. Als Laurentius een tijdelijke vrijlating aanvraagt om het gevraagde op te halen, besteedt hij alle tijd ermee om alle kerkelijke rijkdommen aan de armen uit te delen.⁹ Als hij met lege handen, maar met een grote groep arme mensen terugkeert bij zijn rechters verklaart hij dat voor hem de armen ‘de ware schatten van de kerk’ zijn. Ook later verbinden gelovigen de taak van het zorgdragen en liefdevol omzien naar elkaar met het werk van de diaken.¹⁰

De diaken helpt de opzieners en oudsten in het zorgdragen voor de gemeenteleden die nood lijden. Vanuit deze beschrijvingen zijn de diakenen dienaren van de barmhartigheid.¹¹ Ze zijn het evangelie in werkkleding en de diensten die ze uitvoeren zijn vooral praktisch gericht. Dat dit een geweldig getuigenis kent, blijkt uit de reactie van keizer Flavius Claudius Julianus (331-363) die ook wel Julianus de Afvallige wordt genoemd. Julianus zag als kind een moordpartij in zijn familie en schreef die toe aan de christelijke keizer Constantius II (317-361) die voor hem aan de macht was. Nadat hij eenmaal zelf keizer was wilde hij niets liever dan het christendom uit Rome verwijderen en het Romeinse godendom erin herstellen. Daarin slaagde hij voor een groot deel. Het enige waar hij echt van onder de indruk van in de christelijke kerken was de diaconie. Hij zette er zich dan ook geweldig voor in om de hartelijke zorg die deze door hem verachtte ‘Galileeërs’ kenmerkten te overtreffen. Ook vandaag nog schrijft paus Benedictus XVI:¹²

‘De dienst van de liefde is voor de Kerk geen soort steunverlening, die men ook aan anderen zou kunnen overlaten, doch behoort tot haar wezen; ze is een onontbeerlijke uitdrukking van haar diepste wezen.’

8 Vgl. *Apostolische Constitutie* 3:19. Ignatius, *Brief aan Tralles* 2; *Herder van Hermas* 3.26.2.

9 Ambrosius, *De Officiis Ministrorum* 2.28

10 Bowser 1984, 137; Hort 1897, 209; Hatch 1918, 50; Lietzmann en Woolf 1938, 249–250; Symonds 1955, 408.

11 Strauch 1992, 77.

12 Benedictus XVI 2005, §25.

Deze omschrijvingen laten ons denken aan datgene dat we vandaag de dag in onze gemeentes aanduiden als ‘herderlijke werk’. De bediening van de herder en de taak van de diaken overlappen elkaar in de beschrijving op dit terrein.

3.2.2 Ogen en oren van de gemeenteleiders

Het werk *Pseudo-Clement* uit de vierde eeuw bouwt verder op de diaken die een zorgdragende taak voor de gemeente heeft. Het werk ziet daarbij ook de diaken als de ogen van de gemeenteleiders:¹³

‘Laat de diakenen in de kerk doordacht rondgaan en functioneren als de ogen van de bisschop, nauwkeurig oplettende wat er onder de gemeenteleden gebeurt.’

Dit verduidelijkt dat christenen rondom de vierde eeuw de diaken vooral als een ondersteuning van de oudsten en opzieners zagen.¹⁴ De zogenaamde *Apostolische Constitutie* uit de tijd, sluit hierop aan als zij schrijft:¹⁵

‘Laat de diaken oor, mond, hart en ziel van de bisschop zijn, zodat deze niet wordt overrompeld door allerlei zaken, maar zich op zijn hoofdtaak kan richten. Dat raadde ook Jetro Mozes aan toen deze het volk raad gaf.’

Diakenen zorgden er zodoende voor dat ze de gemeenteleden regelmatig bezochten en aan de oudsten en opzieners verslag deden als er speciale noden waren.¹⁶ Vooral de zieken en armen droegen de diakenen nauw aan het hart, waarbij ze hen van voedsel en geld voorzagen.¹⁷ Daarnaast droegen de diakenen de verantwoordelijkheid in het organiseren van gemeenschappelijke liefdesmaaltijden in de gemeente.¹⁸ Het feit dat Paulus Timotheüs verduidelijkt dat de diaken aan bepaalde kwalificaties moet voldoen, verduidelijkt deze verantwoorde positie waarin de diaken in Gods gemeente staat (1Tm3:8-13).

13 Pseudo-Clement, *Brief aan Jakobus* 12.

14 Collins 1990, 335-337.

15 *Apostolische Constitutie* 2:44.

16 Kurtz 1867, 66; Bowser 1984, 138.

17 Bowser 1984, 138.

18 Kurtz 1867, 60-61.

3.2.3 Ondersteuning van de opzichters en oudsten

In de bovenstaande gegevens komt duidelijk naar voren dat de diakenen de oudsten ondersteunden in hun werk. De Duitse Reformator Maarten Luther (1483-1546) schreef in zijn tijd vanuit dit perspectief dat de diaken de gemeenteleiders helpt:¹⁹

‘zodat de priesters worden ontheven van de dagelijkse lasten en zichzelf meer kunnen wijden aan het gebed en het Woord. Het was voor dit doel dat diakenen in Handelingen werden aangewezen.’

Ook de oudere *Apostolische Constitutie* uit de vierde eeuw onderstreept die gedachten door de diakenen te vergelijken met de oudtestamentische Levieten die de priesters ondersteunden of door de diakenen te vergelijken met Aäron die Mozes ondersteunt.²⁰ Deze gedachten lagen in lijn met die van de kerkvader Ignatius die de opziener/oudste als een type zag van God de Vader en de diakenen als een type van God de Zoon.²¹ Reden van deze verdeling was dat de diakenen ‘vertrouwt waren met de dienst van Jezus Christus’.²²

Later schrijft de *Constitutie* dat de vrouwelijke diakenen zorg dragen voor de vrouwen, boodschappen van de gemeenteleiding aan de gelovigen overbrengen, rondreizen en de gelovigen dienen.²³ Ook deze omschrijving past in het beeld van de diaken als ondersteuning van de opziener en oudsten, zodat beiden zich meer kunnen wijden aan het gebed en aan het Woord.

Sven-Erik Brodd verdiept in zijn onderzoek deze en nog andere rollen die diakenen gedurende de geschiedenis uitvoerden.²⁴ Vooral de administratieve, zorgdragende en liturgische taken komen we hierbij vooral tegen. Dit wijst erop dat de functie van de diaken veelzijdig kon worden ingevuld, maar voornamelijk verbonden was met deze christelijke diensten.

19 Luther 1883, 236.

20 *Apostolische Constitutie* 2:25, 30.

21 Ignatius, *Trallians* 3:1.

22 Ignatius, *Trallians* 6:1.

23 *Apostolische Constitutie* 3:19.

24 Brodd 1992, 21ev.; Genoemd in: Senn 1994, 201.

3.3 Verval van het diakenschap

In latere tijden raakte de functie van diaken in verval. Volgens historici kwam dit voornamelijk door groeiende spanningen in de christelijke kerk tussen de diakenen en opzieners.²⁵ Was het in het vroege christendom nog normaal dat ook een slaaf een leidinggevende functie kon ontvangen in de gemeente, zo veranderde dit met de tijd. Leidinggevende gemeentefuncties waren enkel nog toegankelijk voor rijken en aanzienlijken. Hierdoor ontstond er na enkel decennia een machtsmonopool binnen de kerk. Dit euvel bracht een einde aan de gouden eeuwen van het diakenschap. Diakenen werd het verboden om het avondmaal uit te delen (concilie van Arles, 314) en gezien als lager in functie dan de oudsten en opzieners (concilie van Sardica, 343).²⁶ Vanaf de vijfde eeuw zagen christenen het ambt van de diaken enkel als een noodzakelijke taak die iemand diende uit te voeren voordat hij gemeenteleider kon zijn. De nieuwtestamentische functie van de diaken verdween zodoende in de Middeleeuwen. Het enige wat overbleef in de westerse kerk was het ambt van diaken als trap naar het oudsten- of opzienerschap.²⁷ Voor deze onderwaardering van het diakenschap tegenover het oudsten- of opzienerschap bestaat echter geen enkele basis in het Nieuwe Testament.²⁸ Ook is de idee dat een oudsten/opziener eerst diaken moest zijn hierin onbekend. Als dat het geval zou zijn geweest hoefde Paulus niet in 1Tm3:6 te schrijven dat een opziener geen nieuweling mocht zijn. Elke opziener zou dan immers al enkele tijd de functie van diaken hebben uitgevoerd. Het Tweede Vaticaanse Concilie (1962-1965) stelde deze latere praktijken in de kerk in vraag en probeerde in haar geschrift *Lumen Gentium* de oude invulling van de diakenfunctie terug te winnen.²⁹

---

25 O'Neill 2010, 34.

26 Echlin 1971, 45.

27 Echlin 1969, 155; O'Neill 2010, 34.

28 Mounce 2000, 196, 207.

29 *Lumen Gentium* 29.

4 | Mogelijke taken van de diaken

Tegenwoordig kent het christendom wereldwijd een groot herstel van het diakenschap. Ook in evangelische kringen groeit de laatste jaren veel meer dan vroeger de vraag naar de Bijbels-historische functie van de diaken. In dat kader willen we enkele basiselementen die kerkhistorisch verbonden zijn met het diakenschap verder uitwerken. Het doel hiervan is het om hiermee een nieuwe stimulans te bieden voor het hedendaagse diakenschap.¹

4.1 Omzien naar elkaar

Door de enorme welvaart in het afgelopen decennia, gebeurde het dikwijls dat Gods gemeente het vergat om te zien naar de armen, weduwen, wezen en de gezinnen die het financieel niet meer konden redenen. Hoewel vooral het maatschappelijk werk omziet naar deze mensen, kan ook de plaatselijke gemeente op kleine schaal hierin veel betekenen. De Heer, van wie het hart dat uitgaat naar de armen, weduwen en wezen, maakt ons door zijn Geest eveneens bewogen voor een wereld van nood en ellende.

De diaken ziet, in navolging van Jezus Christus, om naar de ander. Hij ondersteunt hen die door ziekte of een handicap in een isolement raken en is zo gemeenschapsbevorderend bezig. Hij bezoekt hen die gevangen zijn in armoede of diepe schulden en die maatschappelijk het hoofd niet meer boven water kunnen houden. Hij houdt zijn hand open voor de thuisloze en is er voor hen die door ouderdom vereenzamen. Door de diakenen openbaart zich de gemeente als een levende gemeenschap die omziet naar elkaar en waarin niemand gebrek lijdt. Dat is een belangrijk werk in onze huidige tijd. Een gemeente kan zo druk met zichzelf bezig zijn, met het organiseren van allerlei goed en belangrijke zaken, dat ze vaak niet meer toekomt aandacht te schenken aan hen die verlangen naar iemand die hen

---

1 Vgl. Rahner 1993, 198.

nabij is. Een voorbeeld hiervan vinden we terug in de vierde eeuw. In de zomer van 312nC mislukte de oogst in het oosten van het Romeinse rijk. Er ontstond er een zware hongerwinter en bovendien brak de pest uit. Velen stierven in deze tijd. Hun dode lichamen lagen vaak op straat naast de levenden die bedelden om brood. Eusebius van Caesarea (265-339) schreef over die tijd:²

‘Alleen de christenen leverden in deze afschuwelijke situatie bewijzen van menselijk gevoel en medeleven. Sommigen van hen waren de hele dag bezig met het begeleiden van de stervenden en de zorg voor hun begrafenis, want er waren velen die niemand hadden die naar hen omzag. Anderen brachten de hongerigen vanuit de stad op een verzamelpunt bijeen en deelden brood uit aan allen. Het gevolg was dat iedereen over de christenen actie sprak, de God van de christenen verheerlijkte en overtuigd door deze daden zelf erkende dat alleen deze gelovigen vroom en godsdienstig waren.’

Met gevaar voor hun eigen leven kozen deze christenen ervoor om te zien naar anderen en een getuigen van Christus te zijn in deze door zorgen overmande wereld. Vooral gebrek aan financiële middelen kan hierbij verstrekende gevolgen hebben voor de mens. Dat geldt ook voor christenen. Ook hun vertrouwen op God kan er schade door lijden. Doordat ze ermee naar bed gaan en ermee opstaan bestaat het gevaar van een naderende depressie. In zulke momenten is het van groot belangrijk om te zien naar elkaar. Het evangelie van de barmhartigheid van God biedt troost en houvast in situaties waarin de werkelijkheid van het moment geen troost en houvast meer biedt.

Het kan gebeuren dat de gemeenteleiding moet bepalen of ze een bepaalde structurele hulp aan iemand terugtrekt. Om dit te beslissen kan de stelregel ‘laat barmhartigheid barmhartigheid begrenzen’ van groot belang zijn. Enkel als het onbarmhartig is om langdurig door te gaan met het ondersteunen van iemand is het goed om de steun te laten ophouden. Tegelijk moeten we hierbij een onderscheid maken tussen hen die voor het eerst met een hulpvraag komen en hen die meermaals komen. In het laatste geval is er vaak meer aan de hand en dient het onderliggende probleem te worden aangepakt om echt de ander te kunnen helpen. Het is enkel mogelijk langdurige diaconale ondersteuning te verstrekken als er

2 Eusebius, *Kerkgeschiedenis* IX.8.

tegelijk gewerkt wordt aan een structurele oplossing voor de dieper liggende oorzaak van het probleem.³

4.2 Het diaconale huisbezoek

De diaken is voor veel gemeenteleden een vriend die als het ware elke dag mag langskomen, bij vreugden en bij verdriet. Hij dient ervoor te waken dat hij niet de functie van een dokter krijgt, die alleen maar komt als er ziekte of verdriet is.

Bij het huisbezoek is het van belang om ook te luisteren naar hetgeen dat de ander niet zegt. De diaken houdt zijn ogen en oren open en signaleert eventuele noden die er zijn bij de ander. Hij durft open vragen te stellen. Vragen die het gesprek tussen de diaken en het gemeentelid kenmerken zijn vooral degenen die zich richten op de praktische hulpverlening. Alles draait om meelevens. Hoe gaat het met je? Wat kan ik voor je doen? Bemoediging, acceptatie en respect zijn hierbij essentieel. De diaken ziet om naar de ander, biedt een luisterend oor en beseft dat hij door zijn aanwezigheid meer zegt dan door zijn woorden. Onze communicatie wordt immers voor het grootste deel bepaald door onze lichaamstaal en het minst door onze woorden. Tegelijk maakt het bemoedigen en vertroosten vanuit Gods Woord zichtbaar dat de diaken vanuit zijn eigen gezag wil spreken, maar dienaar wil zijn van zijn Heer, Jezus Christus. Word de diaken geconfronteerd met grotere moeilijkheid is het van belang om samen met de gemeenteleiding na te denken over constructieve oplossingen.

4.3 De relatie tussen diakenen en oudsten/opzichters

Het is goed mogelijk dat de bovengenoemde taken voor sommigen meer verbonden zijn met de functie van de oudste en opzichters, dan met de functie van de diaken. Tussen beide functies bestaat er immers geen hoge scheidsmuur. Ook in de kerkgeschiedenis bestond tussen beide functies een zekere overlap. Voor beide functies is bijvoorbeeld delegeren en coördineren van belang, en beiden dragen samen zorg voor de hele gemeente. Jammer genoeg leidde die overlap dikwijls tot onduidelijkheid en rivaliteit in de gemeente. Het is daarom van groot belang duidelijke afspraken te maken over wat precies de verwachtingen van een opziener of oudste zijn en wat die van een diaken zijn. Beiden dienen op de hoogte

---

3 Poel 2012, 35–36.

te zijn van elkaars doelen en kerntaken en die doelen wederzijds te respecteren en te bevorderen. Oudsten en diakenen dienen elkaar immers niet als concurrenten te zien in Gods gemeente, maar als aanvulling en versterking van elkaar. Het onderstaande schema is een illustratie om aan de verduidelijking van dit onderscheid tegemoet te komen:⁴

Hoewel zowel de oudste als de diaken verbonden zijn met God en mensen, concentreert de oudste zich voornamelijk op het leiden van de gemeente in de richting waarin God haar wil hebben. De diaken daarentegen is meer gericht op de ondersteuning van de gemeenteleden om het doel dat God met de gemeente heeft te verwezenlijken. Uit het overzicht blijkt dus dat een diaken vooral gericht is op het horizontale gebeuren. Hij signaleert moeilijkheden op bij de gemeenteleden en probeert hen te helpen in hun nood. De oudsten en opziener is vooral een herder in de wijze waarop hij omgaat als prediker en leraar van de gemeente. Zijn richting is vooral verticaal gericht: wat wil God deze gemeente duidelijk maken? Waar wil de Heer naar toe met zijn kudde in deze plaats? De diaken is daarentegen degene die er zorg voor draagt dat niemand in de gemeente zonder hulp en troost blijft. Hij bevordert dat de gemeente een gemeenschap is en stelt zich vooral de vragen: Wat heeft deze gemeente persoonlijk nodig voor elkaar? Hoe voelt de gemeente zich in haar levenswandel met de Heer? Vooral in het samen organisatorisch nadenken over de eventuele aanpak van sommige omstandigheden is het van belang een goede duidelijkheid te creëren over elkaars mandaat. Derk

4 Ibid., 13.

Poel schrijft:⁵ ‘Weet waar je focus als diaken ligt. Ken ook de focus van de ouderling. Werk samen en behandel elkaar niet als concurrenten!’

Doordat we vernemen dat Paulus en Barnabas in de gemeentes, die ze stichten tijdens de eerste zendingsreis, enkel oudsten aanstellen, lijken diakenen geen noodzaak te zijn voor de gemeente (Hd14:23). De oudsten die de gemeente leiden noemt de schrijver echter wel expliciet. Bij het apostelconvent in Hd15 is er tevens enkel sprake van apostelen en oudsten uit de gemeente van Jeruzalem. Over diakenen wordt niets gezegd. Blijkbaar omdat zij niet betrokken zijn bij de heersende problematiek (vs4,6,22-23). In Hd20:17 roept Paulus de oudsten uit Efeze tot zich. Diakenen zijn hier niet genoemd, omdat zij zich minder bezighouden met het leiden van de gemeente. 1Tm5:17 spreekt zodoende ook enkel over oudsten die goede leiding geven, zonder de diakenen te noemen. In Jk5:14 vernemen we dat een zieke de oudsten van de gemeente tot zich moet roepen. Ook hierbij spelen diakenen geen rol. Dit soort teksten tonen dat diakenen geen leiders in de gemeente zijn. Het werk dat zij doen is niet van leidinggevende aard.

---

5 Ibid., 14.

5 | Kwalificaties van de diaken

5.1 Paulus' schrijven aan Timoteüs

In zijn eerste brief aan Timotheüs wijst Paulus erop dat de diaken net als de opziener (en oudste) dient te voldoen aan bepaalde kwalificaties: 'Diakenen moeten eveneens eerbaar zijn, niet tweetongig, niet aan wijn verslaafd, niet op schandelijke winst uit, het mysterie van het geloof vasthoudend in een rein geweten. En laten dezen ook eerst beproefd worden, en als zij onstraffelijk zijn daarna dienen. Eveneens moeten de vrouwen eerbaar zijn, niet kwaadsprekend, nuchter, in alles trouw. Laten diakenen mannen van één vrouw zijn en hun kinderen en hun eigen huizen goed besturen. Want zij die goed gediend hebben, verwerven zich een goede positie en veel vrijmoedigheid in het geloof dat in Christus Jezus is' (3:8-13).

Paulus noemt in dit gedeelte meerdere karakteristieken die broodnodig zijn voor een diaken: (1) eerbaarheid; (2) niet tweetongig; (3) niet aan wijn verslaafd; (4) niet op oneerlijke winst uit; (5) het geloofsmysterie vasthoudend in een rein geweten; (6) toetsing door de gemeente; (7) man van één vrouw; (8) zijn kinderen en huis goed besturen. Als vs11 verwijst naar de vrouw van de diaken kunnen we hieraan nog toevoegen dat hun vrouw: (9) eerbaar, niet kwaadsprekend, nuchter en in alles trouw is.

Wie niet aan deze kwalificaties voldoet is ongeschikt om in Gods gemeente een diaken te zijn. Zowel voor de opziener als de diaken is het belangrijk dat zij trouwe christenen zijn met een uitmuntend karakter. In tegenstelling tot de opziener hoeft de diaken echter niet bekwaam in het onderwijzen of het schenken van gastvrijheid (vs2). Hij is niet verplicht onderwijs te geven aan de gemeente of gasten te behbergen. Daarentegen noemt de schrijver bij de diaken wel twee zaken die we niet bij de opziener terugvinden: (1) niet tweetongig (vs8); en (2) het mysterie van het geloof in een goed geweten bewaren (vs9).

In het onderstaande overzicht willen we nader stilstaan bij deze kwalificaties en deze verder uitwerken.

5.2 Kenmerken van een diaken

5.2.1 Vijf eerste kenmerken

‘Diakenen moeten eveneens eerbaar zijn, niet tweetongig, niet aan wijn verslaafd, niet op schandelijke winst uit, het mysterie van het geloof vasthoudend in een rein geweten’ (1Tm3:8-9).

Aan het begin van Paulus’ opsomming staan na het ‘eerbaar zijn’ drie negatief geformuleerde kwalificaties die allemaal gaan over zelfbeheersing: in het spreken, het drinken en de omgang met rijkdom. Al deze kwalificaties zijn van groot belang om de waardigheid van de gemeente en haar evangelie tegenover anderen te bewaren.

Eerbaar zijn – Het eerste wat een diaken kenmerkt is dat hij eerbaar ([H]SV), eerzaam (WV) of waardig (NBV, NBG, GNB) is. Het Griekse ‘eerbaar’ (σεμνός/*semnos*) is hierbij een synoniem van het ‘respectvol’ (κόσμιος/*kosmios*) dat de apostel voor de opziener gebruikte (vs2).¹ De diaken geniet het respect van anderen en staat in contrast met de vele politici, zakenmensen en geestelijken die zich inlaten met laster, partijschappen en financiële diefstal.

Niet tweetongig – Een diaken mag verder niet spreken met een dubbele tong (NBG) of ‘met twee monden’ (HSV). Hij dient oprecht te zijn (NBV, GNB) en niet ‘dubbelhartig’ (WV). Wie spreekt met twee tongen zegt het één maar bedoelt het ander of zegt A tegen de ene en B tegen de andere persoon. Een diaken kenmerkt zich als iemand die zich hiervan afkeert en zijn gedachten eerlijk uitspreekt. Een dubbel hart dat zich uit in roddel, laster en bedrog is niet bij hem te vinden. In zijn spreken openbaart hij de werking van Gods Geest, want: ‘Bij een roddelaar is een geheim niet veilig, wie betrouwbaar is, hult zich in zwijgen’ (Sp11:13).

Niet aan wijn verslaafd – Net als de opzichter mag ook de diaken zelfbeheersing kennen in de omgang met wijn en andere zaken (vgl. 1Tm3:3; Tt1:7). Paulus maakt zijn bewoording hierbij nog concreter. In 1Tm3:3 en Tt1:7 spreekt hij over ‘geen drinker’ (μη πάροινον/*mē paroinon*), bij de kwalificaties van de diakenen spreekt hij over ‘niet aan

---

1 Hauck 1976, 195.

teveel wijn gehecht' (μη οἶνω πολλῶ προσέχοντας/*mē oinō pollō prosechontas*).²

Hierbij gaat het niet om een absoluut drankverbod, maar om het gevaar 'overmatig veel wijn' te drinken (NBV). Het is een verbod tegen het misbruik van alcohol. De diaken mag 'niet te veel drinken' (GNB) of 'verzot' zijn op wijn (HSV, NBG). Dat hoeft nog niet meteen te betekenen dat de diaken zich daarbij al in het stadium van verslaving bevindt (WV). Elk overmatig gebruik van alcohol dat ten koste gaat van Christus' getuigenis dient te worden vermeden. Meerdere keren waarschuwt Gods Woord voor dit potentiële gevaar dat in de alcohol schuilt en dat al talrijke families heeft verwoest (Js5:11-12; Sp20:1; 23:30-35; Hs4:11).

Niet op schandelijke winst uit – Judas Iskariot is een van de vele Bijbelse voorbeelden die enkel jagen op hun eigen winst. Een diaken is daarentegen niet op eigen winstbejag uit. Hij is niet 'belust op winst' (WV, GNB) en wil niets te maken hebben met hebzucht (NBV), oneerlijke winst (HSV), diefstal of ondoorzichtige financiële transacties. Zo leeft de diaken in contrast met de 'vuil-gewinzoeker' (SV) en kan hij met Samuël zeggen:

'Hier sta ik. Zeg mij nu ten overstaan van Jahweh en zijn gezalfde: Heb ik ooit iemand zijn stier afgenomen? Heb ik ooit iemand zijn ezel afgenomen? Heb ik ooit iemand uitgebuit of mishandeld? Heb ik me ooit door iemand laten omkopen om oogluikend iets toe te staan? Mocht dat zo zijn, dan zal ik het u vergoeden' (1Sm12:3).

Heel anders daarentegen luidt de parabel in het christelijke werk *De Herder van Hermas* die stelt:

'Degenen die met vuilheid zijn bedekt, zijn diakenen die hun dienst slecht uitvoeren. Ze stelen het levensonderhoud van de weduwen en wezen en proberen voordeel te halen uit de functie die hun is toevertrouwd' (3.26.2).

Het geloofsmysterie vasthouden in een rein geweten – Diakenen dienen trouw te blijven aan 'het mysterie van het geloof' (NBV) verwijst. Anderen vertalen μυστήριον/*mystērion* met: 'verborgenheid' (SV),

---

2 Kelly 1963, 81.

‘geheimenis’ (HSV, NBG) of ‘geheim’ (WV, GNB). Waarop doelt de apostel met deze uitdrukking?

William MacDonald denkt aan hetgeen verborgen was in het Oude Testament en openbaar werd in het Nieuwe Testament.³ Moeilijkheid hierbij is dat dit zou impliceren dat de diaken minder trouw hoeft te zijn aan de oudtestamentische waarheden dan aan de nieuwtestamentische. Dat lijkt niet de bedoeling te zijn. Een betere verklaring is het om vanuit 1Tm3:16 te denken aan de inhoud van het geloof die voor ongelovigen verborgen is en enkel zichtbaar is voor het wedergeboren hart (Jh3:3).⁴ Het gaat dan om het ‘mysterie van het evangelie’ (Ef6:19).

De diakenen dient rein (SV, NBG) of zuiver (NBV, HSV, WV, GNB) te blijven aan zijn geloof in zijn praktische inzet voor de gemeente. Het gevaar bestaat immers dat hij de waarde van de christelijke geloofsleer gemakkelijk vergeet, door de vele praktische werkzaamheden die hij doet. Waar de geloofsleer gescheiden wordt van de geloofswandel ontstaat het gevaar het evangelie te verloochenen, aangezien dit beide accenten benadrukt. De christelijke geloofsleer is voor een diaken even evident als cruciaal als de christelijke geloofswandel. Leven en leer mogen niet van elkaar worden gescheiden. De diaken blijft in zijn praktische dienstbaarheid trouw aan de kern en diepgang van het christelijke geloof.

5.2.2 Beproefd door de gemeente

Na de vier eerste kenmerken wijst de apostel op de verantwoordelijkheid van de gemeente om de kandidaat-diaken eerste te onderzoeken qua geschiktheid: ‘En laten dezen ook eerst beproefd worden, en als zij onstraffelijk zijn daarna dienen’ (1Tm3:10).

Een diaken moet eerst op zijn geschiktheid worden onderzocht en getoetst. Clemens van Rome (±50-97) schrijft dat de apostelen ‘hun eerstelingen aanstelden, als zij door de Geest beproefd waren als waardig voor het opziener- of diakenschap’.⁵ En ook de vroeg-christelijke *Didache* verwijst ernaar dat de gemeente tot diaken aanstelt die ‘waardig zijn bevonden voor de Heer [...], trouw en beproefd’.⁶ Deze toetsing is geen vrijwillige mogelijkheid die de gemeente wordt aangeboden, maar een must. We weten immers hoe gemakkelijk mensen blind zijn voor eigen vlekken. Laat de diaken dan ook eerst beproefd worden. Het woord ‘ook’

3 MacDonald 1997, 1109.

4 Mounce 2000, 199–200; Towner 2006, 264.

5 Eerste brief van Clemens 42.

6 *Didache* 15.1.

suggereert hierbij dat deze eis ook voor de opziensers geldt waarover Paulus eerder in 1Tm3 schreef (vgl. 5:24-25).⁷ Over de precieze inhoud of duur van deze proefperiode spreekt de apostel zich niet uit. Een gemeente bezit de creativiteit en wijsheid om op een godsvruchtige manier om te gaan met deze beproeving.

Kerkhistorisch gezien, strekte deze beproeving zich uit over een afzienbare tijd, waarin de gemeente tijd kreeg om zich te uiten over de voorgestelde opzichter of diaken. Als iemand bezwaar aantekende tegen de voorgestelde persoon, werd onderzocht of dit bezwaar terecht en gefundeerd was. Eén gegrond bezwaar was immers voldoende om iemand te weigeren tot de functie van opziener, oudste of diaken.⁸ De kerk diende hierbij te waken voor menselijke populariteit waarin iemand tot diaken werd gemaakt op basis van persoonlijke voorkeuren of vooroordelen. Collectief droeg de gemeente hiervoor de verantwoordelijkheid. De vroom klinkende woorden: ‘Als God wil dat die persoon die functie krijgt zal dat gebeuren, als God dat niet wil, gebeurt het niet’, zijn hierbij onjuist. Hoe zou God anders kunnen zeggen: ‘Ze hebben een koning aangesteld, maar buiten mij om, leiders gekozen zonder mij erin te kennen’ (Hs8:4a). God dringt zich niet op en Hij dwingt zijn dienstknechten ook aan de gemeente niet op. Gelovigen dienen juist in dit kader hun verantwoordelijkheid op zich te nemen tegenover God. Wie op een manipulatieve manier omgaat met het leiderschap in Gods gemeente draagt daarvan later de gevolgen als hij voor God verschijnt.

Nadat iemand door de gemeente beproefd is en onberispelijk blijkt te zijn, mag hij God en zijn gemeente dienen als diaken.

5.2.3 Intermezzo: Over de vrouwen

Midden in zijn betoeg over de diaken, maakt de apostel een korte onderbreking: ‘Eveneens moeten de vrouwen eerbaar zijn, niet kwaadsprekend, nuchter, in alles trouw’ (1Tm3:11).

De apostel spreekt vervolgens over vrouwen die eerbaar zijn. Door het woord ‘eveneens’ (*ὡσαύτως/hōsautōs*) aan het begin van dit vers, maakt hij een scheiding tussen deze vrouwen en de diaken waarover hij in vs8-10 sprak (vgl. vs8). Hierdoor ontstaan er drie groepen in 1Tm3:8-13: opziensers, diakenen en ‘de vrouwen’.

Over welke vrouwen gaat het? Enkele voorstellen zijn:

⁷ Strauch 1992, 104.

⁸ Ibid., 108.

- (1) Het gaat om de vrouwen van de diakenen.⁹ Dit voorstel volgt ook NBG door tussen haakjes ‘hun’ aan de vertaling toe te voegen: ‘Evenzo moeten (hun) vrouwen’. De vrouwen van diakenen zijn dan meer betrokken bij de gemeentelijke functie van hun man dan de vrouwen van de opzieners. – Maar als de apostel naar de vrouwen van de diakenen wilde verwijzen zou hij ‘en’ (καί/*kaí*), ‘jullie’ (ὁμῶν/*hymōn*) en/of ‘hun’ (αὐτῶν/*autōn*) gebruiken.¹⁰ Het Grieks verbindt de diaken en de vrouwen in elk geval niet met elkaar. Een verdere uitdaging voor deze benadering is de vraag waarom Paulus enkel voor de vrouw van de diaken kwalificaties stelt en niet voor de vrouw van de opziener.¹¹
- (2) Het gaat om vrouwelijke diakenen.¹² Hoewel het Griekse woord voor ‘diakones’ (διακόνισσα/*diakonissa*) nog niet in de nieuwtestamentische tijd bestaat, spreekt het document *Didascalia Apostolorum* (230nC) en het concilie van Nicea (325nC) van vrouwelijke diakenen.¹³ Tot in de vijfde eeuw waren vrouwelijke diakenen in de kerk actief.¹⁴ Door kort de ‘vrouwen’, toont Paulus dat zowel aan mannelijke als vrouwelijke diakenen denkt. Dit verklaart de parallel tussen vs8: ‘Fout: Bron van verwijzing niet gevonden’ en vs11: ‘Fout: Bron van verwijzing niet gevonden’¹⁵ Het zijn ‘vrouwen met deze[lfd] taak’ (GNB). Net als in 1Tm5:23 onderbreekt Paulus dan zijn betoog over de mannelijke diakenen om op de diaconessen te wijzen.¹⁶ Hij noemt dan bij deze vrouwelijke diakenen dezelfde kwalificaties als voor de mannelijke diakenen (zie onder). – Nadeel van deze verklaring is dat de schrijver dan niet kenbaar maakt in vs12 dat hij terugkeert naar zijn vorige betoog. Het is evengoed mogelijk om vs11-12 samen te laten verwijzen naar het gezin van de diaken: zijn vrouw (vs11) en andere huisgenoten (vs12).¹⁷
- (3) Ongehuwde assistenten van diakenen.¹⁸ Als niet-diaken ondersteunden zij de diakenen door zich vooral te concentreren

9 Knight 1992, 171–172; Mounce 2000, 195, 203–204; Hendriksen 1957, 132; Litfin 2000, 312.

10 Lewis 1979, 172; Spicq 1969, I:460; Roloff 1988, 164; Towner 2006, 266.

11 Roloff 1988, 165; Towner 2006, 266.

12 Chrysostomus, *Preek over 1Tm3:8*; Clement van Alexandrië, *Stromateis* III.6.53; Mounce 2000, 203, 207; Towner 2006, 260, 266; Robertson 1933, 575.

13 Stählin 1965, 464; Martimort 1986, 43.

14 Küng 2003, 86.

15 Spicq 1969, I:460–461; Towner 2006, 266.

16 Strauch 1992, 120; Contra: Lewis 1979, 172.

17 Mounce 2000, 203–204.

18 Lewis 1979, 171–175; Strauch 1992, 123.

op de vrouwen in de gemeente (vgl. Hd9:36-39).¹⁹ In canon 15 van het concilie van Chalcedon (451) vinden we een beschrijving van de wijding die deze ongehuwde vrouwen ontvingen als ze diaken wilden zijn: ‘Een vrouw onder veertig jaar zal niet als diacones de handen worden opgelegd. Als dit al gebeurt, dient het te gebeuren na een proefperiode. Nadat haar de handen zijn opgelegd en zij de gemeente dient, mag ze niet Gods genade verachten en huwen. Als ze dat doet zal ze vervloekt zijn samen met haar man.’

Hoewel een definitieve keuze niet eenvoudig is, liggen vanuit de argumentatie de twee laatste opties het meest voor de hand. Paulus spreekt in dat geval over vrouwen die oftewel diaken zijn of ongehuwde vrouwen die de diakenen ondersteunen. In elk geval maakt de discussie rondom de juiste verklaring het vers minder geschikt om te dienen als bewijs voor vrouwelijke diakenen in de vroege kerk. Hiervoor zijn echter elders voldoende gegevens te vinden.

Het is verder mogelijk de reeds genoemde karakter-kwalificaties die de apostel bij deze vrouwen noemt te verbinden met de eerder genoemde karakter-kwalificaties die gelden voor de mannelijke diaken:

Mannelijke diaken (vs8-9)	De vrouwen (vs11)
Eerbaar	Eerbaar
Niet tweetongig	Niet kwaadsprekend
Niet aan wijn verslaafd	Nuchter
Niet op schandelijke winst uit	
Mysterie van geloof vasthoudend	In alles trouw

Evenals de mannelijke diaken dienen de vrouwen zich te kenmerken door respect (vs8). Kwaadsprekerij, roddel of het zaaien van tweedracht is bij hen niet te vinden, zoals dat bij de weduwen in 1Tm5:13 te vinden is. Het Griekse woord voor ‘kwaadspreken’ (διάβολος/*diabolos*) is hierbij hetzelfde woord als dat Paulus in 3:6-7 voor de duivel gebruikt. Het gaat om het verspreiden van ongerijmdheden, zoals de duivel dat doet.²⁰ Tevens moeten deze vrouwen zich evenals de mannelijke diakenen beheerst, genuanceerd en sober gedragen en in alles wat ze doen betrouwbaar zijn en blijven. Hierbij is het mogelijk opnieuw te denken aan de negatieve kwalificaties uit vs8: ‘niet tweetongig, niet aan wijn verslaafd, niet op

¹⁹ *Didascalia Apostolorum* 2.26; 3.12; Concilie van Nicea, *Canon* 19; Hatch 1918, 185; Ryrle 1958, 97.

²⁰ Towner 2006, 266.

schandelijke winst uit'.²¹ Ten slotte wijst de apostel op de trouw van deze vrouwen. Ze dienen evenals de mannelijke diakenen het mysterie van het geloof (vs9) en de geheimen die de gelovigen hen toevertrouwen voor zich te houden en niet verder te vertellen.²²

Als Paulus met dit vers doelt op vrouwelijk diakenen is het tevens belangrijk om naast deze karakter-kwalificaties ook bij hen de oproep toe te passen om de diaken te toetsen (vs9) en te letten op hun omgang met het eigen huis (vs12).

5.2.4 Beproefd door het gezin

Paulus neemt na dit intermezzo de draad weer op en spreekt in zijn verdere betoog opnieuw over de mannelijke diakenen: 'Laten diakenen mannen van één vrouw zijn en hun kinderen en hun eigen huizen goed besturen. Want zij die goed gediend hebben, verwerven zich een goede positie en veel vrijmoedigheid in het geloof dat in Christus Jezus is' (1Tm3:12-13).

Na kort te hebben gesproken over 'de vrouwen', keert de apostel terug naar zijn aanwijzingen voor de mannelijke diakenen. De diaken dient zich te kenmerken als de man van één vrouw. Dat betekent niet per se dat hij gehuwd moet zijn. Het wijst enkel erop dat hij niet aan polygamie of veelwijverij mag doen. Evenmin zijn 'de kinderen' geen vereiste om diaken te zijn.

In het gezin dient de diaken zijn te kenmerken als iemand die zijn verantwoordelijkheden op zich neemt en een voorbeeld is voor anderen in de gemeente. Het thuis is een microkosmos van de gemeente. Als een goede huisvader geeft hij leiding aan zijn kinderen en eventuele andere huisgenoten (vgl. NBV).

De vele dienstbaarheden die de diakenen uitvoeren worden in geen geval door God vergeten. Paulus zet met de woorden van vs13 een dikke rode streep door de gedachte dat een diaken betekenisloos is voor de gemeente of een lagere functie heeft dan een opziener of oudste. Diakenen die zich goed hebben ingezet voor Gods gemeente ontvangen een zegenrijke positie en vrijmoedigheid in het geloof.

---

21 Ibid., 267.

22 MacDonald 1997, 1110.

5.3 Aanvullende zaken

Paulus biedt 1Tm3:8-13 aan Timotheüs aan als officiële lijst om hem te helpen de juiste mensen voor het diakenschap in de gemeente van Efeze te vinden. Waarop is zijn keuze voor deze kwalificaties gebaseerd? De meeste kwalificaties staan immers in contrast met de zondige gewoontes waarmee de gemeente in Efeze kampt.²³ Het is goed mogelijk dat de apostel zijn kwalificaties afleidt uit de moeilijkheden waarmee het gebied rondom Efeze vocht.²⁴

Ook in zijn brief aan Titus wijst de context hierop, doordat Paulus meteen na de kwalificaties voor de oudste spreekt over de ongerijmdheden op het eiland Kreta, waar Titus zich bevindt: 'Een opziener moet als beheerder van Gods huis onberispelijk zijn: hij mag niet eigenzinnig optreden, niet driftig zijn, niet te veel drinken, niet gewelddadig zijn en niet hebzuchtig; hij moet juist gastvrij zijn, goedwillend, bezonnen, rechtvaardig, toegewijd en beheerst. En hij moet zich houden aan de betrouwbare boodschap die in overeenstemming is met de leer, zodat hij in staat is om anderen met heilzaam onderricht te bemoedigen en dwarsliggers terecht te wijzen. Want er zijn veel ongehoorzame mensen, praatjesmakers en bedriegers, vooral onder Joodse gelovigen. Hun moet de mond worden gesnoerd; ze richten hele families te gronde door uit schandelijk winstbejag de verkeerde dingen te onderwijzen' (Tt1:7-11).

Vanuit deze observaties is het mogelijk dat de apostel in zijn omschrijving van de kwalificaties bij een diaken eveneens erop let dat de diakenen geheel anders zijn dan de opponenten van de gemeente. Paulus zou dan in een andere gemeente anderen zaken misschien aan Timotheüs hebben voorgeschreven. Een gevaar bestaat hierbij dat de gemeente vanuit deze redenatie de kwalificaties voor het diakenschap kan dreigen te verlichten door bepaalde zaken die de apostel schrijft minder belangrijk voor hun context te houden. Daarentegen bestaat ook het gevaar dat de gemeente de eisen voor het diakenschap onnodig verzwaart door allerlei eisen aan het profiel dat de apostel schetst toe te voegen. Wie als gemeente bepaalde kwalificaties vandaar wenst op te nemen in zijn eisen voor het diakenschap dient erop te letten dat een goede balans bestaat tussen datgene wat Bijbels noodzakelijk is en dat wat vanuit de situatie redelijk is.

---

23 Mounce 2000, 195.

24 Vgl. Ibid., 207.

6 | De inzetting van de diaken

6.1 Handoplegging

In het Nieuwe Testament zien we dat de gelovigen door handoplegging en gebed in hun functie worden gesteld. Door de handoplegging erkent de gemeente officieel de dienst van de diaken. Ze schenkt haar zegen aan de persoon in kwestie. Omdat het opleggen van handen vandaag de dag een vreemde bijmaak of bijgedachten bewerkt kan het nuttig zijn hier kort dieper op in te gaan.

6.2 Het opleggen van handen in de geschiedenis

Door het opleggen van handen, erken je de ander in het openbaar (Dt34:9; Hd6:6; Hd8:14-19; 19:6; 1Tm4:15). Je geeft te kennen dat je het met de ander eens bent en dat je achter hem staat. In het Oude Testament vinden we handoplegging bij het erkennen van een bepaalde taak die iemand ontvangt (Nm27:23; Lv1:4), het erkennen van een bepaalde gave dat iemand ontvangt (Lv24:14 [in dit geval negatief]; Mc6:5; 16:17; Lc4:40; 13:13; Hd9:17; 28:8), het zegenen van iemand (Gn48:13-18; Mc10:13-16; vgl. Lc24:50).¹ In onze tekst mag er aan beide betekenissen gedacht worden. Het is immers onmogelijk om iemand te erkennen, zonder diegene zegen toe te wensen.

In het Nieuwe Testament vinden we dat oudsten (Tt1:5), diakenen (Hd6:6) en zendelingen (Hd13:3) de handen werden opgelegd. Soms wordt er wel eens gezegd dat handoplegging ervoor kan zorgen dat er ziekten, zonden of demonen via de handen naar je overgeheveld kunnen worden. In de Bijbel vinden we die gedachte echter niet. Lc4:40ev. toont ons juist dat de Heer Jezus allerlei mensen die onder demonische kwalen leden de handen oplegde en de Schrift roept ons op om zieken de handen op te leggen (Mt8:3; Mc1:41; 16:17-18; Lc6:60; Hd9:17; 28:8). Paulus waarschuwt Timotheüs niet omdat hij door lichamelijk contact verontreinigd kan worden, maar omdat hij door het openlijke erkennen

---

¹ van Eck 2003, 157; Strauch 1992, 40–41; Orr 1955, 1335.

(dat gepaard gaat met handoplegging) verontreinigd kan worden. Als Timotheüs iemand publiekelijk erkent en zegt zonder die persoon de handen op te leggen, heeft hij evenveel deel aan de zonden van die ander, als dat hij dat door middel van handoplegging zou hebben gedaan. De handoplegging is juist in de Bijbelse betekenis het kenmerk en teken van een publiekelijk erkenning.

7 | De tijdsduur van iemands functie als diaken

In de geschiedenis hebben christelijke gemeentes er vaak voor gekozen om een diaken slechts twee of drie jaar toe te laten in zijn functie. Na deze tijd werd de persoon opnieuw verkozen. Alexander Strauch uit zich hier kritische tegenover.¹ Hij wijst erop dat het diaken-zijn dan slechts nog maar te maken heeft met verkiezingen. Daarnaast noemt hij het frustrerend voor de diaken om zelf op die manier te werken. Daartegenover staan echter juist ook positieve zaken aan dit model. Zo is de diaken minder gedwongen zijn functie uit te voeren als hij dat persoonlijk niet meer wil. Bij een volgende termijnsperiode kan hij ervoor kiezen zijn diakenschap te beëindigen.

---

1 Strauch 1992, 110.

8 | Literatuurlijst

- Banks, Robert, en Julia Banks. 1986. *The Home Church*. Sutherland: Albatross.
- Benedictus XVI. 2005. Encyclical Letter *Deus Caritas Est*.
- Beyer, Hermann W. 1976a. διακονέω, διακονία, διάκονος. In *Theological Dictionary of the New Testament*, 2:81–93. Vol. 2. 10 vols. Grand Rapids: Eerdmans.
- Beyer, Hermann W. 1976b. ἐπισκέπτομαι, ἐπισκοπέω, ἐπισκοπή, ἐπίσκοπος, ἄλλοτριεπίσκοπος. In *Theological Dictionary of the New Testament*, 2:599–622. Vol. 2. 10 vols. Grand Rapids: Eerdmans.
- Bowser, Thomas L. 1984. The Search for a Brethren Model of the Office of Deacon. *Brethren Life and Thought* **29**: 137–144.
- Brodd, Sven-Erik. 1992. *Diakonaten: Från ecklesiologi till pastoral praxis*. Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd.
- Bruce, Frederick F. 1996. Epaphras. In *New Bible Dictionary*, bewerkt door Derek R.W. Wood, 325. Third Edition. Downers Grove: InterVarsity.
- Bruce, Frederick F. 1988. *The Book of Acts*. New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids: Eerdmans.
- Byrne, Brendan. 1996. *Romans*. Sacra Pagina 6. Collegeville: Liturgical.
- Calvin, Jean. 1995. *The epistles of Paul the Apostle to the Romans and to the Thessalonians*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Collins, John N. 1990. *Diakonia: Re-interpreting the ancient sources*. New York: Oxford University.
- Cranfield, C.E.B, en W Sanday. 1975. *A critical and exegetical commentary on the Epistle to the Romans*. International Critical Commentary 28. Edinburgh: T&T Clark.
- Cremer, Hermann. 1954. *Biblico-Theological Lexicon of New Testament Greek*. Edinburgh: T&T Clark.
- Cummings, Owen F. 2004. *Deacons and the church*. New York: Paulist.
- Deweese, Charles W. 1979. *The Emerging Role of Deacons*. Nashville: Broadman.
- Dodd, Charles H. 1932. *The Epistle of Paul to the Romans*. Moffatt New Testament Commentary 6. London: Hodder and Stoughton.
- Dorris, Tom. 1990. Deacons: Ecumenical Problem or Possibility? Responses to BEM and the diaconate. *Mid-Stream* **29** (1): 44–50.
- Dresselhaus, Richard L. 1977. *The Deacon and His Ministry*. Springfield: Gospel House.
- Dunn, James D.G. 1988. *Romans 9-16*. Word Biblical Commentary 38B. Dallas: Word Books.
- Echlin, Edward P. 1969. Deacon in the Secular Age. *Worship* **43** (3): 154–158.
- Echlin, Edward P. 1971. The Deacon's Golden Age. *Worship* **45** (1): 37–46.
- van Eck, John. 2003. *Handelingen. De Wereld in het Geding*. Commentar Nieuwe Testament. Kampen: Kok.
- Eynikel, Erik, Ed Noort, Tjitze Baarda, Aldelbert Denaux, en William R. Farmer, red. 2001. *Internationaal Commentaar op de Bijbel*. 2 vols. Kampen: Kok.

- Fee, Gordon D. 1988. *1 and 2 Timothy, Titus*. New International Biblical Commentary 13. Peabody: Hendrickson.
- Geisler, Norman L. 2000. Kolosser. In *Das Neue Testament. Erklärt und Ausgelegt*, bewerkt door John F. Walvoord en Roy B. Zuck, 5:217–244. Vol. 5. 5 vols. Holzgerlingen: Hänssler.
- Gray, Joan S., en Joyce C. Tucker. 1986. *Presbyterian Polity for Church Officers*. Atlanta: John Knox.
- Hatch, Edwin. 1918. *The Organisation of the Early Christian Churches*. London: Longmans, Green & Co.
- Hauck, Friedrich. 1976. μένω, ἐμ-, παρρα-, περι-, προσμένω, μονή, ὑπομένω, ὑπομονή. In *Theological Dictionary of the New Testament*, 4:574–589. Vol. 4. 10 vols. Grand Rapids: Eerdmans.
- Hendriksen, William. 1957. *The Epistles to Timothy and Titus*. New Testament Commentary 4. Grand Rapids: Baker Book House.
- Hiebert, D. Edmond. 1983. Behind the Word “Deacon”: A New Testament Study. *Bibliotheca Sacra* 140 (558): 151–162.
- Hiebert, D. Edmond. 1973. *Personalities around Paul*. Chicago: Moody.
- Hort, Fenton J.A. 1897. *The Christian Ecclesia: A course of lectures on the early history and early conceptions of the ecclesia, and four sermons*. London: Macmillan and Co.
- Irenaeus. 1993. *Adversus Haereses: Tegen de ketters*. Vertaald door Norbert Brox. 5 vols. Fontes Christiani 8. Freiburg: Herder.
- Kelly, John N.D. 1963. *A Commentary on the Pastoral Epistles: I Timothy, II Timothy, Titus*. New York: Harper & Row.
- Kelly, William. 1873. *Notes on the Epistle of Paul, the Apostle, to the Romans: with a new translation*. London: Morrish.
- Knight, George W. 1992. *The Pastoral Epistles: A commentary on the Greek text*. New International Greek New Testament. Grand Rapids: Eerdmans.
- Küng, Hans. 2003. *De katholieke kerk: Een geschiedenis*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- Kurtz, Henry. 1867. *The Brethren's Encyclopedia Containing the United Counsels and Conclusions of the Brethren, at their Annual Meetings*. Columbia: Kurtz.
- Lampe, G.W.H. 1961. *A Patristic Greek lexicon*. Oxford: Clarendon.
- Lenski, Richard C.H. 1961a. *The Interpretation of St. Paul's Epistle to the Romans*. Minneapolis: Augsburg.
- Lenski, Richard C.H. 1961b. *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon*. Minneapolis: Augsburg.
- Lewis, Robert M. 1979. The “Women” of 1 Timothy 3:11. *Bibliotheca sacra* 136 (542): 167–175.
- Liddell, Henry G., en Robert Scott. 1996. *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Clarendon.
- Lietzmann, Hans, en Bertram L. Woolf. 1938. *The Founding of the Church Universal*. London: Nicholson & Watson.
- Litfin, A.Duane. 2000. 1. Timotheus. In *Das Neue Testament. Erklärt und Ausgelegt*, bewerkt door John F. Walvoord en Roy B. Zuck, 5:297–327. Vol. 5. 5 vols. Holzgerlingen: Hänssler.

- Lloyd-Jones, D. Martyn. 1971. *Preaching and Preachers*. Grand Rapids: Zondervan.
- Luther, Martin. 1883. *First Principles of the Reformation: The ninety-five theses and the three primary works of dr. Martin Luther*. London: John Murray.
- MacArthur, John F. 2002. *Die MacArthur Studienbibel*. Bielefeld: CLV.
- MacDonald, William. 1997. *Kommentar zum Neuen Testament*. Bielefeld: CLV.
- Martimort, Aimé G. 1986. *Deaconesses: An Historical Study*. San Francisco: Ignatius.
- McKee, Elsie A. 1989. *Diakonia in the Classical Reformed Tradition and Today*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Moo, Douglas J. 1996. *The Epistle to the Romans*. New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids: Eerdmans.
- Mounce, William D. 2000. *Pastoral Epistles*. Word Biblical Commentary 46. Nashville: Nelson.
- Nordling, John G. 2010. Philemon in the Context of Paul's Travels. *Concordia Theological Quarterly* 74 (3-4): 289–305.
- O'Neill, Eddie. 2010. How Did Permanent Deacons Begin? *Catholic Answer* 24 (2): 33–36.
- Orr, James. 1955. Hands, Imposition of. In *The New International Standard Bible Encyclopedia*, 2:1335. Vol. 2. Grand Rapids: Eerdmans.
- Poel, Derk J. 2012. *Oriëntatie op diaconaat*. Zwolle: Diaconaal Steunpunt.
- Rahner, Karl. 1993. On the Diaconate. In *Foundations for the Renewal of the Permanent Diaconate*. Washington: United States Conference of Catholic Bishops.
- Reynolds, Roger. 1970. A Florilegium on the Ecclesiastical Grades in CLM 19414: Testimony to Ninth-Century Clerical Instruction. *The Harvard Theological Review*: 235–250.
- Robertson, A.T. 1933. *Word Pictures in the New Testament*. 6 vols. Nashville: Broadman.
- Roloff, Jürgen. 1988. *Der erste Brief an Timotheus*. Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament 15. Zürich: Benziger.
- Ryrie, Charles C. 1958. *The Place of Women in the Church*. New York: Macmillan.
- Schreiner, Thomas R. 1998. *Romans*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament 6. Grand Rapids: Baker Books.
- Scott, Ernest F. 1930. *The Epistles of Paul to the Colossians, to Philemon and to the Ephesians*. Moffatt New Testament Commentary 11. London: Hodder & Stoughton.
- Senn, Frank C. 1993. Deacons, but not “Diaconal Ministry”. *Pro Ecclesia* 2 (3): 271–274.
- Senn, Frank C. 1994. The Ecclesiological Basis of the Office of Deacon: The Contribution of Sven-Erik Brodd. *Pro Ecclesia* 3 (2): 197–205.
- Spicq, Ceslas. 1969. *Saint Paul: Les Épîtres pastorales*. 2 vols. 4e ed. Etudes Bibliques 29. Paris: Gabalda.
- Stählin, Gustav. 1965. χήρα. In *Theological Dictionary of the New Testament*, 9:440–466. Vol. 9. 10 vols. Grand Rapids: Eerdmans.
- Stegenga, James A. 1963. *The Greek-English Analytical Concordance of the Greek-English New Testament*. Jackson: Hellenes-English Biblical Foundation.

- Stott, John R.W. 1987. *Between Two Worlds: The art of preaching in the twentieth century*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Strauch, Alexander. 1992. *Der neutestamentliche Diakon*. Dillenburg: Christliche Verlagsgesellschaft.
- Symonds, R.P. 1955. Deacons in the Early Church. *Theology* **58** (425): 408.
- Towner, Philip H. 2006. *The letters to Timothy and Titus*. New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids: Eerdmans.
- Trench, Richard C. 1948. *Synonyms of the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Vaughan, Curtis. 1981. Colossians. In *Expositor's Bible Commentary*, 11:161–226. Vol. 11. 12 vols. Grand Rapids: Zondervan.
- Wright, N. Tom. 2002. The Letter to the Romans: Introduction, Commentary and Reflections. In *The New Interpreter's Bible*, 10: Vol. 10. Nashville: Abingdon.